

Riure o no riure

Teresa Costa-Gramunt - 2013-02-21

Els espectacles als quals estem assistint, no pas des de la cadira d'un teatre sinó des de les profunditats de l'ànima trasbalsada, no sé si fan riure o no. Més aviat no fan riure per molt còmiques que siguin les escenes de converses en privats de restaurants que de privats no en tenen res, per posar un exemple de tebeo. En un article, Ferran Sáez Mateu parla del matís que cal establir entre les crisis (passatgeres i fins necessàries), la crisi (que remou l'ordre establert) i la decadència pura i dura (com la que va fer caure l'imperi romà). Mentre llegia l'article (ben elaborat, com acostuma, cal no oblidar que Sáez Mateu és filòsof de formació), em venia al cap l'assaig, interessantíssim, que estic llegint: Los novelistas de la Gran Guerra (1914-1918). Testigos de un mundo que agoniza (Erasmus Ediciones), d'Alejandro Vargas.

La Gran Guerra, o Primera Guerra Mundial, va portar canvis colossals, sobretot a Europa. El món que va aparèixer a l'horitzó del 1918 no s'assemblava en gaire res al món que havia deixat enrere. Per començar, van desaparèixer quatre imperis: l'alemany, l'austrohongarès, el rus i el turc. De resultes, van sorgir noves nacions. Això quant a canvis visibles geogràficament i políticament parlant. Cal tenir en compte, però, el mòbil de la fallida: l'esfondrament dels valors tradicionals que havien sostingut el món fins aleshores. Com en tota debacle, mai no sabrem si es van perdre més bous que esvelles. La saccejada va ser profunda com un terratrèmol, i el paisatge que va quedar, més que desconegut, era una incògnita.

La Segona Guerra Mundial va acabar de fer la feina de destruir no només l'antic edifici europeu, sinó també la seva ànima, que havia pretès civilitzar-se amb la Il·lustració. Reprodueixo, traduïdes, les paraules de Stefan Zweig, descendent d'una família rica de comerciants jueus: Vaig néixer el 1881 en un imperi gran i poderós –la monarquia dels Habsburg–, però no es molestin a buscar-lo al mapa: ha estat esborrat sense deixar rastre. Em vaig criar a Viena, la metròpoli dues vegades mil·lenària i supranacional, d'on vaig haver de fugir com un criminal abans que fos degradada a la condició de ciutat de província alemanya. En la llengua que havia escrit i en la terra en què els meus llibres s'havien guanyat l'amistat de milions de lectors, la meua obra literària va ser reduïda a cendres (...) He estat testimoni de la més terrible derrota de la raó i del més enfervoritzat triomf de la brutalitat de tots els que puguin cabre en la crònica del temps. Mai una generació no ha sofert una hecatombe moral i espiritual semblant...

Salvant les distàncies, que per sort són grans comparades amb les que narra Zweig, és cert que estem assistint a un món en procés d'un canvi profund les proporcions del qual encara no som capaços de veure. Els cants de cigne es presenten en forma de corrupció generalitzada, d'absència de límits morals i una gran anèmia espiritual que impregna una vida materialista fins al moll dels ossos.

Ara com abans, però, i en paral·lel a la infecció ambient, hi ha, si bé discret com un monjo medieval en el seu obrador, un riu d'aigua neta en el fons del qual hi ha palletes d'or. Són llavors que s'allotgen al cor de tanta gent que guarda intactes i amb el coratge per mantenir-les dempeus, coses tan humils com la bondat humana, l'amor sense interès, la bellesa de la vida malgrat tot. Podem afirmar-ho perquè som testimonis d'una gran decadència, sí, però també de l'emergència d'espurnes de vida generada en aquests valors transcendents.